

Beslissing 109/2022 van 6 juli 2022

Dossiernummer : DOS-2022-00902

Betreft : Inzagerecht en recht op rectificatie met betrekking tot medisch dossier

De Geschillenkamer van de Gegevensbeschermingsautoriteit, samengesteld uit de heer Hielke Hijmans, alleenzetelend voorzitter;

Gelet op Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 *betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG* (algemene verordening gegevensbescherming), hierna AVG;

Gelet op de wet van 3 december 2017 *tot oprichting van de Gegevensbeschermingsautoriteit*, hierna WOG;

Gelet op het reglement van interne orde, zoals goedgekeurd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 20 december 2018 en gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* op 15 januari 2019;

Gelet op de stukken van het dossier;

Heeft de volgende beslissing genomen inzake:

De klager: X, hierna “de klager”

De verwerkingsverantwoordelijke: Y, hierna “de verweerder”

I. Feiten en procedure

1. Op 28 februari 2022 dient de klager een klacht in bij de Gegevensbeschermingsautoriteit tegen de verwerkingsverantwoordelijke.
2. Het voorwerp van de klacht betreft het medisch verslag dat werd opgesteld naar aanleiding van het behandelingstraject (periode oktober 2020 – augustus 2021) dat de klager volgde bij de verweerder. Een kopie van het eindverslag werd aan de klager geweigerd door de behandelende psycholoog. Naar aanleiding van de verkrijging van een kopie van het eindverslag via de huisarts van de klager, stelt de klager dat hem een onvolledig antwoord werd verstrekt door de verwerkingsverantwoordelijke doordat zijn recht op volledige inzage niet of minstens zeer beperkt werd ingewilligd door de verwerkingsverantwoordelijke, hoewel hij verzocht om alle hem betreffende persoonsgegevens en notities die aan de basis lagen om te komen tot de besluitvorming zoals weergegeven in het eindverslag. De klager geeft aan dat hij zijn recht van inzage heeft uitgeoefend in toepassing van artikel 12 en 15 AVG, vermits dit inzagerecht naar zijn oordeel een ruimere bescherming biedt dan het recht op inzage waarover hij beschikt op grond van artikel 9, §2 van de wet van 22 augustus 2002 *betreffende de rechten van de patiënt*.

In aanvulling hierop stelt de klager dat hij meent het recht te hebben om betrokken te worden in het overleg en de (besluit)vorming van dergelijk verslag en minstens recht te hebben op een kopie en transparantie omtrent het recht op inzage, rechtzetting en/of aanvulling, desgevallend tot schrapping, verwijdering of herroeping van dergelijk verslag bij alle betrokken partijen.

3. Op 9 maart 2022 wordt de klacht door de Eerstelijnsdienst ontvankelijk verklaard op grond van de artikelen 58 en 60 WOG en wordt de klacht op grond van art. 62, §1 WOG overgemaakt aan de Geschillenkamer.
4. Op 3 maart 2022 vult de klager zijn klacht aan met de melding dat de begeleidende therapeut de opmerking maakte dat men de Teams meeting-groepssessies opneemt. De klager geeft hierbij aan niet met zekerheid te weten of de opmerking van de therapeut overeenstemt met de werkelijkheid.

II. Motivering

5. Op basis van de elementen in het dossier die de Geschillenkamer bekend zijn, en op basis van de bevoegdheden die haar door de wetgever op grond van artikel 95, §1 WOG zijn toebedeeld, beslist de Geschillenkamer over de verdere opvolging van het dossier; *in casu*

gaat de Geschillenkamer over tot het seponeren van de klacht overeenkomstig artikel 95, §1, 3° WOG, op basis van de hiernavolgende motivering.

6. Wanneer een klacht geseponereerd wordt, dient de Geschillenkamer haar beslissing trapsgewijs te motiveren¹ en:
 - een technische seponering uit te spreken indien het dossier geen of niet voldoende elementen bevat die tot een veroordeling kunnen leiden, of indien er onvoldoende uitzicht bestaat op een veroordeling wegens een technische belemmering, waardoor zij niet tot een beslissing kan komen;
 - of een beleidssepot uit te spreken, indien ondanks de aanwezigheid van elementen die tot een sanctie kunnen leiden, de voortzetting van het onderzoek van het dossier niet opportuun lijkt in het licht van de prioriteiten van de Gegevensbeschermingsautoriteit, zoals gespecificeerd en toegelicht in het sepotbeleid van de Geschillenkamer².
7. In het geval op meer dan één grond wordt geseponereerd, dienen de sepotgronden (resp. technisch sepot en beleidssepot) in volgorde van belangrijkheid te worden behandeld³.
8. In het voorliggend dossier gaat de Geschillenkamer over tot een seponering van de klacht, op grond van technische overwegingen. Er ligt namelijk één motief aan de basis van de beslissing van de Geschillenkamer waarom zij het onwenselijk acht verder gevolg te geven aan het dossier en derhalve beslist niet over te gaan tot, *inter alia*, een behandeling ten gronde.
9. De Geschillenkamer stelt vast dat het recht op inzage zoals vastgelegd in artikel 9, §2 van de wet van 22 augustus 2002 *betreffende de rechten van de patiënt* (hierna: WPR), weliswaar beperkter is dan het recht van inzage zoals bepaald in artikel 15 AVG. Het recht op inzage in de WPR is evenwel in overeenstemming met de AVG, aangezien de AVG voorziet in de mogelijkheid om in een Europese of nationale regeling die voldoet aan de voorwaarden genoemd artikel 23 AVG⁴, het recht van inzage te beperken met het oog op

¹ Hof van Beroep Brussel, Sectie Marktenhof, 19de kamer A, Kamer voor marktzaken, arrest 2020/AR/329, 2 september 2020, p.18.

² In dit verband verwijst de Geschillenkamer naar haar sepotbeleid zoals uitvoerig uiteengezet op de website van de GBA: <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/sepotbeleid-van-de-geschillenkamer.pdf>

³ Cf. Titel 3 – *In welke gevallen zal mijn klacht waarschijnlijk worden geseponereerd door de Geschillenkamer?* van het sepotbeleid van de Geschillenkamer.

⁴ Artikel 23 AVG

1. De reikwijdte van de verplichtingen en rechten als bedoeld in de artikelen 12 tot en met 22 en artikel 34, alsmede in artikel 5 kan, voor zover de bepalingen van die artikelen overeenstemmen met de rechten en verplichtingen als bedoeld in de artikelen 12 tot en met 20, worden beperkt door middel van Unierechtelijke of lidstaatrechtelijke bepalingen die op de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker van toepassing zijn, op voorwaarde dat die beperking de wezenlijke inhoud van de grondrechten en fundamentele vrijheden onverlet laat en in een democratische samenleving een noodzakelijke en evenredige maatregel is ter waarborging van:

- a) de nationale veiligheid;
- b) landsverdediging;

de bescherming van de betrokkene of van de rechten en vrijheden van anderen (art. 23.1 i AVG). Immers, niet alleen de patiënt, zijnde de klager die aangeeft een psychisch kwetsbaar persoon te zijn, dient te worden beschermd, maar ook de behandelende arts.

10. Zowel het recht op informatie⁵, als het recht op inzage⁶ zoals bepaald in de WPR zijn niet absoluut. De beperking in de WPR van het recht op informatie en inzage bestaat erin dat de

c) de openbare veiligheid;

d) de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, met inbegrip van de bescherming tegen en de voorkoming van gevaren voor de openbare veiligheid;

e) andere belangrijke doelstellingen van algemeen belang van de Unie of van een lidstaat, met name een belangrijk economisch of financieel belang van de Unie of van een lidstaat, met inbegrip van monetaire, budgettaire en fiscale aangelegenheden, volksgezondheid en sociale zekerheid;

f) de bescherming van de onafhankelijkheid van de rechter en gerechtelijke procedures;

g) de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van schendingen van de beroepsregels voor gereguleerde beroepen;

h) een taak op het gebied van toezicht, inspectie of regelgeving die verband houdt, al is het incidenteel, met de uitoefening van het openbaar gezag in de in de punten a), tot en met e) en punt g) bedoelde gevallen;

i) de bescherming van de betrokkene of van de rechten en vrijheden van anderen;

j) de inning van civielrechtelijke vorderingen.

⁵ Art. 7. § 1. De patiënt heeft tegenover de beroepsbeoefenaar recht op alle hem betreffende informatie die nodig is om inzicht te krijgen in zijn gezondheidstoestand en de vermoedelijke evolutie ervan.

§ 2. De communicatie met de patiënt geschiedt in een duidelijke taal.

De patiënt kan erom verzoeken dat de informatie hem schriftelijk wordt bevestigd.

(De patiënt heeft het recht zich te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon of het recht op de in § 1 bedoelde informatie uit te oefenen via deze persoon. De beroepsbeoefenaar noteert in voorkomend geval in het patiëntendossier dat de informatie, met akkoord van de patiënt, werd meegedeeld aan de vertrouwenspersoon of aan de patiënt in aanwezigheid van de vertrouwenspersoon evenals de identiteit van laatstgenoemde. De patiënt kan bovendien uitdrukkelijk verzoeken dat voormelde gegevens in het patiëntendossier worden opgenomen.)

§ 3. De informatie wordt niet aan de patiënt verstrekt indien deze hierom uitdrukkelijk verzoekt tenzij het niet meedelen ervan klaarblijkelijk ernstig nadeel voor de gezondheid van de patiënt of derden oplevert en mits de beroepsbeoefenaar hierover voorafgaandelijk een andere beroepsbeoefenaar heeft geraadpleegd en de desgevallend aangewezen vertrouwenspersoon, bedoeld in § 2, derde lid, heeft gehoord.

Het verzoek van de patiënt wordt opgetekend in of toegevoegd aan het patiëntendossier.

§ 4. De beroepsbeoefenaar mag de in § 1 bedoelde informatie uitzonderlijk onthouden aan de patiënt, voorzover het meedelen ervan klaarblijkelijk ernstig nadeel voor de gezondheid van de patiënt zou meebrengen en mits de beroepsbeoefenaar hierover een andere beroepsbeoefenaar heeft geraadpleegd.

In dergelijk geval voegt de beroepsbeoefenaar een schriftelijke motivering toe aan het patiëntendossier en licht hij de desgevallend aangewezen vertrouwenspersoon bedoeld in § 2, derde lid, in.

Zodra het meedelen van de informatie niet langer het in het eerste lid bedoelde nadeel oplevert, moet de beroepsbeoefenaar de informatie alsnog meedelen.

⁶ Art. 9. § 1. De patiënt heeft ten opzichte van de beroepsbeoefenaar recht op een zorgvuldig bijgehouden en veilig bewaard patiëntendossier.

Op verzoek van de patiënt voegt de beroepsbeoefenaar door de patiënt verstrekte documenten toe aan het hem betreffende patiëntendossier.

§ 2. De patiënt heeft recht op inzage in het hem betreffend patiëntendossier.

Aan het verzoek van de patiënt tot inzage in het hem betreffend patiëntendossier wordt onverwijld en ten laatste binnen 15 dagen na ontvangst ervan gevolg gegeven.

De persoonlijke notities van een beroepsbeoefenaar en gegevens die betrekking hebben op derden zijn van het recht op inzage uitgesloten.

Op zijn verzoek kan de patiënt zich laten bijstaan door of zijn inzagerecht uitoefenen via een door hem aangewezen vertrouwenspersoon. Indien deze laatste een beroepsbeoefenaar is, heeft hij ook inzage in de in het derde lid bedoelde persoonlijke notities. (In dit geval is het verzoek van de patiënt schriftelijk geformuleerd en worden het verzoek en de identiteit van de vertrouwenspersoon opgetekend in of toegevoegd aan het patiëntendossier.) <W 2006-12-13/35, art. 63, 1°, 002; Inwerkingtreding: 01-01-2007>

Indien het patiëntendossier een schriftelijke motivering bevat zoals bedoeld in artikel 7, § 4, tweede lid, die nog steeds van toepassing is, oefent de patiënt zijn inzagerecht uit via een door hem aangewezen beroepsbeoefenaar, die ook inzage heeft in de in het derde lid, bedoelde persoonlijke notities.

informatie niet wordt meegedeeld en inzage niet wordt verleend aan de patiënt indien dit 'klaarblijkelijk ernstig nadeel oplevert voor de gezondheid van de patiënt' (art. 7. §4 WPR). De klager werd inzage verleend, maar de inzage in het betreffend medisch verslag werd hem ontzegd door de verwerkingsverantwoordelijke. Het behoort niet tot de rol van de Geschillenkamer om tussen te komen in de beoordeling van de behandelende psycholoog om de patiënt dit medisch verslag niet te verstrekken. De arts heeft de ruimte om dit in het belang van de patiënt te beoordelen. *In casu* heeft de behandelende psycholoog geweigerd om het medisch verslag te verstrekken aan de patiënt. Het recht op inzage wordt aldus beperkt (in de WPR) met het oog op de bescherming van de betrokkene, dus in overeenstemming met art. 23.1 i) AVG⁷. Dit wordt uitdrukkelijk bevestigd in artikel 9, §2, lid 5 WPR⁸. Ook de arts wordt door de beperking van het recht van inzage beschermd, aangezien deze de vrijheid moet hebben om zijn diagnose en bevindingen in het medische verslag te noteren.

[1 De situatie bedoeld in het vorige lid waarbij de patiënt het recht op inzage in zijn patiëntendossier enkel kan uitoefenen via een door hem aangewezen beroepsbeoefenaar wanneer het patiëntendossier een schriftelijke motivering bevat zoals omschreven in artikel 7, § 4, tweede lid, die nog steeds van toepassing is, is in overeenstemming met artikel 23 van verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming).]

§ 3. De patiënt heeft recht op afschrift van het geheel of een gedeelte van het hem betreffend patiëntendossier (...), overeenkomstig de in § 2 bepaalde regels. Ieder afschrift vermeldt dat het strikt persoonlijk en vertrouwelijk is. (De Koning kan het maximumbedrag vaststellen dat aan de patiënt mag worden gevraagd per gekopieerde pagina die in toepassing van voornoemd recht op afschrift wordt verstrekt of andere dragers van informatie.) <W 2006-12-13/35, art. 63, 2°, 002; Inwerkingtreding: 01-01-2007>

De beroepsbeoefenaar weigert dit afschrift indien hij over duidelijke aanwijzingen beschikt dat de patiënt onder druk wordt gezet om een afschrift van zijn dossier aan derden mee te delen.

§ 4. Na het overlijden van de patiënt hebben de echtgenoot, de wettelijk samenwonende partner, de partner en de bloedverwanten tot en met de tweede graad van de patiënt, via een door de verzoeker aangewezen beroepsbeoefenaar, het in § 2 bedoelde recht op inzage voor zover hun verzoek voldoende gemotiveerd en gespecificeerd is en de patiënt zich hiertegen niet uitdrukkelijk heeft verzet. De aangewezen beroepsbeoefenaar heeft ook inzage in de in § 2, derde lid, bedoelde persoonlijke notities

⁷ Artikel 23. 1. De reikwijdte van de verplichtingen en rechten als bedoeld in de artikelen 12 tot en met 22 en artikel 34, alsmede in artikel 5 kan, voor zover de bepalingen van die artikelen overeenstemmen met de rechten en verplichtingen als bedoeld in de artikelen 12 tot en met 20, worden beperkt door middel van Unierechtelijke of lidstaatrechtelijke bepalingen die op de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker van toepassing zijn, op voorwaarde dat die beperking de wezenlijke inhoud van de grondrechten en fundamentele vrijheden onverlet laat en in een democratische samenleving een noodzakelijke en evenredige maatregel is ter waarborging van:

[...]

i) de bescherming van de betrokkene of van de rechten en vrijheden van anderen;

[...]

⁸ Art. 9. WPR

[...]

§ 2. De patiënt heeft recht op inzage in het hem betreffend patiëntendossier.

Indien het patiëntendossier een schriftelijke motivering bevat zoals bedoeld in artikel 7, § 4, tweede lid, die nog steeds van toepassing is, oefent de patiënt zijn inzage-recht uit via een door hem aangewezen beroepsbeoefenaar, die ook inzage heeft in de in het derde lid, bedoelde persoonlijke notities.

De situatie bedoeld in het vorige lid waarbij de patiënt het recht op inzage in zijn patiëntendossier enkel kan uitoefenen via een door hem aangewezen beroepsbeoefenaar wanneer het patiëntendossier een schriftelijke motivering bevat zoals omschreven in artikel 7, § 4, tweede lid, die nog steeds van toepassing is, is in overeenstemming met artikel 23 van verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming). [Eigen onderlijning]

11. Aangaande de aanvulling van de klacht met de melding door de klager dat de Teams meeting-groepssessies zouden worden opgenomen, stelt de Geschillenkamer vast dat dit louter is gebaseerd op een hypothetische mogelijkheid waarvan de klager zelf in twijfel trekt of dit wel overeenstemt met de werkelijkheid doordat hij zelf aangeeft dat hij zich misschien vergist en de therapeut mogelijk als grap zei dat het gesprek werd opgenomen. Bij gebrek aan enig stuk in het dossier dat de stelling van opname van (enig) gesprek(ken) staaft, gaat de Geschillenkamer hier dan ook niet verder op in.
12. Met betrekking tot het voornemen van de klager om zijn recht op rectificatie uit te oefenen ten aanzien van zoals door hem omschreven 'foute veronderstellingen en/of diagnoses' gebaseerd op 'inhoudelijke beweringen die deels foutief waren', voegt de Geschillenkamer volledigheidshalve toe dat het recht op rectificatie (artikel 16 AVG⁹) wordt uitgeoefend met betrekking tot een medische diagnose die door de verwerkingsverantwoordelijke werd gesteld en waarvan de klager het voorwerp is. Concreet zou de uitoefening van het recht op rectificatie erop zijn gericht de medische diagnose in het betreffende eindverslag recht te zetten.
13. In dit verband oordeelt de Geschillenkamer dat dit verzoek van de klager buiten de reikwijdte valt van het recht op rectificatie van artikel 16 AVG¹⁰. Dit recht is er immers niet op gericht de juistheid van een medische diagnose te kunnen betwisten. In een context als de onderhavige zou dit recht enkel kunnen worden uitgeoefend in situaties waar bijvoorbeeld vergissingen in het dossier voorkomen, als gevolg van een onjuiste verwerking van persoonsgegevens¹¹.
14. De mate van juistheid van de medische diagnose van de verwerkingsverantwoordelijke kan niet worden beoordeeld door de Geschillenkamer waardoor zij dan ook in de onmogelijkheid is om, in geval van uitoefening van het recht op rectificatie door de klager, het bevel te geven aan de verwerkingsverantwoordelijke om de medische diagnose te rectificeren. Het komt immers niet toe aan de Geschillenkamer om de waarachtigheid van

⁹ Artikel 16 AVG. De betrokkene heeft het recht om van de verwerkingsverantwoordelijke onverwijld rectificatie van hem betreffende onjuiste persoonsgegevens te verkrijgen. Met inachtneming van de doeleinden van de verwerking heeft de betrokkene het recht vervollediging van onvolledige persoonsgegevens te verkrijgen, onder meer door een aanvullende verklaring te verstrekken.

¹⁰ Zie in dit verband eveneens beslissing 21/2020 van 30 april 2020.

¹¹ Vgl arrest van Hof van Justitie van 20 december 2017, Nowak, ECLI:EU:C:2017:994 inzake de rectificatie bij een examen. Het Hof benadrukt enerzijds dat het recht op rectificatie van een kandidaat vanzelfsprekend niet ertoe strekt om „foute” antwoorden achteraf te „rectificeren”, maar, anderzijds, dat het denkbaar is “dat zich situaties voordoen waarin de examenantwoorden van een kandidaat en de opmerkingen van de examinator bij deze antwoorden onnauwkeurig zijn [...] omdat, bijvoorbeeld, examenkopieën per vergissing zijn verwisseld zodat de antwoorden van een andere kandidaat zijn toegerekend aan de betrokken kandidaat, of omdat een deel van de examenbladen met inbegrip van antwoorden van deze kandidaat verloren is gegaan zodat deze antwoorden onvolledig zijn, of nog omdat de eventuele opmerkingen van de examinator diens evaluatie van de antwoorden van de betrokken kandidaat niet correct weergeven.” Zie paras 52 en 54.

medische diagnoses te beoordelen en daaraan desgevallend een bevel tot rectificatie te koppelen.

III. Publicatie en mededeling van de beslissing

15. Gelet op het belang van transparantie met betrekking tot de besluitvorming van de Geschillenkamer, wordt deze beslissing gepubliceerd op de website van de Gegevensbeschermingsautoriteit. Het is daarentegen niet nodig dat daartoe de identificatiegegevens van de partijen rechtstreeks worden bekendgemaakt.
16. Overeenkomstig haar sepotbeleid, zal de Geschillenkamer de beslissing aan de verweerder overmaken¹². De Geschillenkamer heeft immers besloten om haar sepotbeslissingen ambtshalve ter kennis te brengen van verweerders. De Geschillenkamer ziet echter af van een dergelijke kennisgeving wanneer de klager om anonimiteit heeft verzocht ten opzichte van de verweerder en de kennisgeving van de beslissing aan de verweerder, zelfs indien deze gepseudonimiseerd is, het niettemin mogelijk maakt om de klager te (her)identificeren¹³. Dit is evenwel niet het geval in de onderhavige zaak.

OM DEZE REDENEN,

beslist de Geschillenkamer van de Gegevensbeschermingsautoriteit, na beraadslaging, om de voorliggende klacht te seponeren op grond van artikel **95, § 1, 3°** van de WOG.

Op grond van artikel 108, §1 van de WOG, kan binnen een termijn van dertig dagen vanaf de kennisgeving tegen deze beslissing beroep worden aangetekend bij het Marktenhof (hof van beroep Brussel), met de Gegevensbeschermingsautoriteit als verweerder.

Een dergelijk beroep kan worden aangetekend middels een verzoekschrift op tegenspraak dat de in artikel 1034ter van het Gerechtelijk Wetboek opgesomde vermeldingen dient te bevatten¹⁴. Het

¹² Cf. Titel 5 – *Zal de sepot van mijn klacht worden gepubliceerd? Zal de tegenpartij hiervan op de hoogte worden gebracht?* van het sepotbeleid van de Geschillenkamer.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Het verzoekschrift vermeldt op straffe van nietigheid:

1° de dag, de maand en het jaar;

2° de naam, voornaam, woonplaats van de verzoeker en, in voorkomend geval, zijn hoedanigheid en zijn rijksregister- of ondernemingsnummer;

3° de naam, voornaam, woonplaats en, in voorkomend geval, de hoedanigheid van de persoon die moet worden opgeroepen;

4° het voorwerp en de korte samenvatting van de middelen van de vordering;

5° de rechter voor wie de vordering aanhangig wordt gemaakt;

6° de handtekening van de verzoeker of van zijn advocaat.

verzoekschrift op tegenspraak dient te worden ingediend bij de griffie van het Marktenhof overeenkomstig artikel 1034^{quinquies} van het Ger.W.¹⁵, dan wel via het e-Deposit informaticasysteem van Justitie (artikel 32ter van het Ger.W.).

Om de klager in staat te stellen andere mogelijke rechtsmiddelen te overwegen, verwijst de Geschillenkamer de klager naar de toelichting in haar sepotbeleid¹⁶.

(get.) Hielke HIJMANS

Voorzitter van de Geschillenkamer

¹⁵ Het verzoekschrift met zijn bijlage wordt, in zoveel exemplaren als er betrokken partijen zijn, bij aangetekende brief gezonden aan de griffier van het gerecht of ter griffie neergelegd.

¹⁶ Cf. Titel 4 – *Wat kan ik doen als mijn klacht wordt afgesloten?* van het sepotbeleid van de Geschillenkamer.